

STORTINGET

Innst. 126 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:26 S (2024–2025)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Hadle Rasmus Bjuland om et kvalitetsløft i skolen: kortere skoledager, høyere lærerlønninger, mer tid for lærerne til å se elevene og foreldrene, mer fleksibel arbeidstid for lærerne, førskole for seksåringene og flere trykte lærebøker

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om 23 færre uketimer i grunnskolen.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å erstatte dagens 12 timers gratis SFO for alle med en behovsprøvd ordning forbeholdt husholdninger med inntekt under 2 mill. kroner.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en bevilgning over kommunerammen til en ekstraordinær lønnspakke i tillegg til de ordinære lønnsoppgjørene på 50 000 kroner i økt lønn for alle lærere.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en reduksjon i undervisningstiden for kontaktlærere med to klokketimer per uke.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi lærerne mer fleksibilitet og redusert krav til tilstedeværelse på skolen utenom undervisningstid ved

- å redusere såkalt bundet tid med minst 25 pst.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre førskole for seksåringene med mye frilek og pedagogikk basert på den enkelte elevs interesser og behov, med start i 1. klasse først for syvåringene.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en betydelig satsing på trykte lærebøker i skolen og sikre at kommunene faktisk kjøper inn bøkene, for å bedre elevenes leseforståelse og leseglede og redusere forstyrrelser fra digitale læremidler.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på [stortinget.no](#).

Komiteens behandling

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslagene i brev av 8. januar 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. Høringsinnspillene er tilgjengelige på sakens side på [stortinget.no](#).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Eivind Drivenes og fungerende leder Marit Knutsdatter Strand, fra Frem-

skrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, John-Peder Denstad, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen ønsker å fremheve betydningen av en god skole hvor elever både lærer og trives. De første årene i grunnskolen er avgjørende for barn og bør tilpasses deres kapasitet for læring og behov for lek. Læreren er den viktigste enkeltfaktoren i skolen, og det er derfor nødvendig å satse på gode rammer som gjør det mulig for lærerne å utføre jobben sin på best mulig måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg at forslaget løfter frem og omtaler en rekke temaer som også disse medlemmer mener er viktige. Dagens skole er god, men ambisjonene må alltid være at den kan bli bedre. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen har allerede iverksatt flere tiltak for å snu de negative trendene.

Disse medlemmer vil spesielt trekke frem Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole som et taktskifte som setter en ny retning for norsk skole. Målet er at alle elever skal få en trygg og inspirerende skolestart samt en lærerik og utviklende utdanning som forbereder dem på voksen- og arbeidslivet. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen har allerede prioritert kompetanseheving for lærere, etter- og videreutdanning for andre yrkesgrupper i skolen samt økte bevilgninger til trykte lærebøker, utstyr og arealer tilpasset en mer praktisk og variert undervisning.

Komiteens medlemmer fra Høyre er bekymret for de fallende resultatene i skolen, at motivasjonen går nedover, og at det er mer uro og bråk i klasserommet. Samtidig er det en utfordring at for mange lærere forlater læreryrket, og at for få søker seg inn til lærerutdanningen. Disse medlemmer gikk derfor til valg på en ungdomsskolereform, for å sørge for en mer praktisk og utforskende ungdomsskole hvor elevene i større grad opplever mestring og læringsglede. En viktig del av Høyres ungdomsskolereform var også hvordan en kan sørge for bedre tilpasset undervisning til den enkelte elev, samtidig som en løfter frem betydningen av skoleeierskap og den rollen de har for å skape en god skole.

Disse medlemmer viser til at læreren er den viktigste enkeltfaktoren for en elevs læring. Læreren er avgjørende for å lykkes med en god skole som både danner og utdanner, og læreren er lederen i klasserommet. Disse medlemmer mener det er en utfordring at lærerens autoritet i dag utfordres av flere krav og stadig flere oppgaver. Disse medlemmer ga derfor sin tilslutning til Venstres forslag om å utrede kontaktlærerrollen med mål om å forbedre lærernes arbeidshver-

dag, jf. Dokument 8:174 S (2023–2024), Innst. 114 S (2024–2025).

Disse medlemmer mener det er viktig å styrke laget rundt læreren og eleven, og at det er skoleeiers ansvar å bidra til at lærerne har en god arbeidshverdag med nok tid til undervisning, planlegging og oppfølging av elevene. Det er videre skoleeiers ansvar å legge til rette for at læreren kan utøve sin rolle på en god og hensiktsmessig måte. Disse medlemmer peker på at for mange lærere i dag opplever at oppgavene øker i omfang. I tillegg er det stadig flere elever som trenger hjelp og støtte fra sosialfaglig kompetanse. Disse medlemmer viser til at elever er ulike og har ulike behov. Høyres mål er at alle elever skal oppleve mestring og læringsglede og få oppfylt sitt potensial til fulle. Disse medlemmer viser til viktigheten av flere yrkesgrupper i skolen, og at det vil være av stor betydning for lærerens mulighet til å utøve lærerrollen og å bruke tid på planlegging, undervisning og oppfølging, samtidig som en bredde av kompetanse i skolen vil styrke oppfølgingen av elevene betraktelig. Disse medlemmer viser til Høyres alternative statsbudsjett, hvor det er prioritert midler for å styrke laget rundt læreren og eleven. Det gir elevene flere trygge voksne å spille på og frigjør tid for lærerne til å drive god undervisning.

Disse medlemmer mener det må være attraktivt å være lærer, slik at de beste lærerne blir i klasserommet. Derfor vil disse medlemmer gjeninnføre karriereveier, som for eksempel lærerspesialistordningen. Disse medlemmer viser til at den typen ordninger vil gi mulighet for mer ansvar og økt lønn. Lærerspesialistordningen var et populært og etterspurt tiltak i skolesektoren. Da regjeringen Støre avvirket ordningen i 2021, var det med lovnad om en alternativ ordning. Dette løftet er fortsatt ikke innfridd. I mellomtiden har lærerne stått uten reelle karriereveier i snart fire år. Disse medlemmer mener dette representerer tapte muligheter for å styrke læreryrkets status og utviklingsmuligheter. Disse medlemmer viser til at Høyre har prioritert dette i alle sine alternative budsjetter.

Disse medlemmer peker på at regjeringen Støres største skolesatsing etter endt regjeringsperiode vil være nesten 5 mrd. kroner som er gitt til et grunnskoletillegg som premierer skolebygg foran kvalitet og innhold. Disse medlemmer viser til at Høyre i sine alternative budsjettforslag har omprioritert disse midlene til kvalitet og innhold i skolen, og at det er viktig å ha tillit til at skoleeier gjør fornuftige prioriteringer tilpasset lokale behov.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet mener det er flere gode innspill i representantforslaget. Elevenes prestasjoner og trivsel, læringsmiljø, lærersituasjonen og flere andre områder på skolefeltet har fått økt oppmerksomhet de siste årene, og det er

mye som bør gjøres bedre. Dette krever vilje til nytenking og endringsvilje både hos skolepolitikere, byråkrater og skolefolk.

Dette medlem er skeptisk til å endre antall timer i skolen, men mener det bør være en viss fleksibilitet på området, som skolene kan regulere selv. Dette medlem har også sympati med tanken om mer frilek for de yngste elevene og mer bruk av tradisjonelle, trykte skolebøker. Dette medlem mener videre at både SFO, lønninger, arbeidstider og lignende for lærere er områder som er verdt å vurdere i tiden fremover. Intensjonen i representantforslaget er god, men dette medlem mener at kostnader og effekter av de ulike forslagene må vurderes nærmere, og støtter av den grunn ikke selve representantforslaget.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt er einige med forslagsstillerane om at det er naudsynt med store omstillingar i den norske skulen for å leggja til rette for at elevar både trivst og kan oppnå sitt fulle potensial. Skulen av i dag er for teoritung, og lærarane har for lite tid og for få kollegaar til å kunna gi kvar elev den merksemda og oppfølginga eleven treng. Det har også dei seinare åra vore ei utvikling der både mobiltelefonar og digitale læremiddel har forstyrra undervisninga og fortrent dei trykte læremidla. Til dømes er det skular som i dag er nærmast heildigitale. Desse medlemene fryktar at dette går ut over konsentrasjonen og læringa til elevane, slik det mellom anna er peika på i NOU 2024: 20 Det digitale (i) livet – Balansert oppvekst i skjermenens tid.

Færre uketimer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mener at en reduksjon i antall undervisningstimer må vurderes grundigere før det konkluderes. Det er også et betydelig handlingsrom for hvordan undervisningstimen fylles. En mer praktisk og aktiv undervisning gir en variert skolehverdag, og hvordan timene brukes, er derfor et sentralt perspektiv. Med den nye opplæringsloven er det lokale handlingsrommet utvidet, noe som gir skolene større frihet til å tilpasse undervisningen etter elevenes behov.

Komiteens medlemmer fra Høyre er skeptiske til å redusere antall uketimer i skolen. I stedet bør fokuset rettes mot hvordan undervisningen kan tilrettelegges bedre for å engasjere og motivere alle elever. Disse medlemmer viser til at både tilpasset opplæring og nivådeling bør anvendes i større grad for å nå dette målet.

Medlemene i komiteen frå Raudt er einig med forslagsstillerane i at utvikling i timetalet i grunn-

skulen må diskuteras. Denne utviklinga har nærmast gått føre seg utan ein tydeleg debatt eller evaluering. Forskar Elise Djupedal har vist korleis dagens elevar går heile to skuleår lengre i grunnskulene enn ein elev på midten av 1990-talet gjorde. Det er derimot ikkje klart i forskinga om denne utviklinga har bidrege til at elevane lærer meir.

Denne medlemen er opptatt av at skulen skal organiserast slik at alle elevar kan lukkast og kjenna meistring. Som forslagsstillerane peiker på, har også utdanningsdirektøren i OECD, Andreas Schleicher, understreka at det er kvaliteten på læringa, ikkje kvantitet i form av skuletimar, som er det avgjerande. Dette kan ein mellom anna også sjå på læringsresultata i til dømes Finland, der elevane har 23 færre veketimar enn i Noreg. Det er også viktig å understreka at det ikkje er samanheng mellom lange skuledagar og meir læring blant OECD-landa.

På denne bakgrunn fremjar denne medlemen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å redusera talet på veketimar i grunnskulen, med mål om å harmonisera det med nivået i Finland.»

Gratis skolefritidsordning

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, er sterkt kritiske til forslaget om å avvikle ordningen med 12 timer gratis SFO for 1.–3. trinn. At alle barn får mulighet til å delta, styrker SFO som en inkluderende ordning og en felles arena. I tillegg åpner en videreutvikling av SFO for nye muligheter til å organisere skoledagen på en mer helhetlig måte. Disse medlemmer vil understreke betydningen av universelle velferdsordninger i et inkluderende samfunn.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig at tilbudet i SFO holder høy kvalitet, og at de som trenger støtte, får dette. Disse medlemmer mener regjeringens politikk på dette området er lite målrettet. Støtteordninger bør innrettes mot familier som faktisk trenger økonomisk hjelp, heller enn å være universelle gratisordninger.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner at SFO er ein viktig fellesarena der barn kan utfolda seg og gjennom leik utvikla seg sosialt. Det er difor bra at det nå er fleire som får delta, gjennom at regjeringa har løyva pengar til gratis SFO. Utfordringa i SFO er mangelen på nok tilsette. Med gratis SFO har fleire valt å nytta seg av tenesta, utan at det har vore den nødvendige auken i talet på tilsette. Dette går utover både barna, som ikkje får den oppfølginga og rettleiinga dei har behov for, og dei tilsette,

som slit seg ut for å demma opp for at dei har for få kollegaar.

Desse medlemene vil også visa til at universelle velferdsgode, som treff alle uavhengig av inntekt, er med på å skapa oppslutnad om tilboda. Ei større grad av såkalla «behovsprøving» vil kunna svekkja denne oppslutnaden. Difor støttar ikkje desse medlemene forslaget om behovsprøvd gratis SFO.

Ekstraordinær lønnspakke

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, vil påpeke at det er representanter fra partene, altså arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene, som drøfter og forhandler om lønns- og arbeidstidsspørsmål for lærerne. Dette vil ikke flertallet utfordre.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner det er heilt sentralt at spørsmål om løn blir avgjort mellom partane i trepartssamarbeidet. Det er viktig å ikkje redusera problemet knytt til rekruttering til berre eit spørsmål om løn, men å ta det høge presset lærarar opplev i arbeidskvardagen, på alvor. Det er meir samansett og handlar også om kvardagen til læraren, som har blitt stadig meir byråkratisert gjennom auka krav om rapportering, det handlar om å sikra at lærarstudentane får nok tid i praksis og blir godt kjende med yrket tidleg i studieløpet, og at læraren får vera autoriteten i klasserommet.

Medlemene i komiteen frå Raudt vil også visa til at lærarane ved fleire høve har streika for betre løn, og at desse streikane har blitt brote av gjennom tvungen lønsnemnd. Etter lærarstreiken hausten 2021 fremja Raudt eit representantforslag om å sikra reell streikerett. I Innst. 27 S (2022–2023), jf. Dokument 8:144 S (2021–2022), var det ingen andre parti som støtta Raudt sine forslag.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vil visa til kunnskapsoppsummeringa frå Universitetet i Stavanger, som er omtalt i høyringsinnspellet frå KS, der det går fram at:

«Det aller viktigste arbeidet med å beholde lærere i barnehage og skole foregår i barnehagen og skolen. Arbeidsmiljø, opplevelse av kommunikasjon med og støtte fra ledelse, godt kollegaskap, opplevelse av mestring og glede i å være sammen med barn og elever er alle faktorer som gjør at lærere blir i jobben.»

Desse medlemene viser også til høyringsinnspellet frå KS, der dei understrekar behovet for ein styrka kommuneøkonomi. KS viser også til Utdanningsdirektoratet si utspørjing av skuleleiarar og kommunar våren

2024, der det kom fram at det viktigaste tiltaket for å halda på lærarar er å avlasta oppgåver gjennom til dømes fleire miljøarbeidarar.

Medlemene i komiteen frå Raudt vil visa til at Raudt i sitt alternative statsbudsjett for 2025 har føreslått 73 mill. kroner til fleire miljøarbeidarar og spesialpedagogar.

Redusert undervisningstid for kontaktlærer

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at kunnskapsministeren i sin uttalelse påpeker at det er representanter for partene som drøfter og forhandler lønns- og arbeidstidsspørsmål for lærerne, og at disse partiene mener det ikke vil være formålstjenlig å innføre nasjonale krav til lærerens undervisningstid eller planfestet arbeidstid. Det har også vært initiativer på dette området før, og seinst for to år siden forhandlet lærerorganisasjonene og KS seg fram til en ny arbeidstidsavtale der ressursene til kontaktlærer ble styrket. Dette er et eksempel på at partene viser at de er opptatt av lærernes arbeidsforhold og sammen kommer fram til løsninger.

Disse medlemmer viser til at partene har et ansvar for at dette fortsatt vil være tema i deres forhandlinger om arbeidstid for lærere, og har tillit til at partene ivaretar dette. Kommunene kan også etablere lokale rammer ut over minstesatsene som gjelder i arbeidstidsavtalen, og skolene er ulike når det gjelder størrelse, elevgrunnlag og ressursituasjon. Lokale skolemyndigheter må derfor ta et selvstendig ansvar for å legge til rette for gode arbeidsvilkår for sine lærere, tilpasset rammene i egen kommune.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner at det er avgjerande å sikra god tid til å utøva kontaktlærafunksjonen. Dette er blant dei tilsette i skulen som er tettast på kvar ein skilde elev, og som best kjenner den faglege og sosiale utviklinga til elevane. Samstundes er kontaktlæraren pressa av fleire faktorar – mellom anna for låg bemanning, manglande støttefunksjonar, undervisningstid og ekstraoppgåver som blir lagde på læraren i samband med rapportering. Resultatet er at kontaktlæraren manglar tid til å oppfylla den viktigaste funksjonen sin.

Desse medlemene meiner at det er dei konkrete utfordringane som pressar tida til kontaktlæraren som må adresserast. Dette kan gjerast gjennom til dømes å kutta ned på det stadig aukande rapporteringskravet som lærarar blir pålagde i skulen, eller gjennom å styrka bemanninga og ta ned undervisningstida til kontaktlærarar.

Desse medlemene vil visa til forslaget fremja av Raudt og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 114 S (2024–2025), jf. Dokument 8:174 S (2023–2024), der det blei etterlyst ei utgreiing som skulle visa korleis ein best kunna frigjera meir tid til kontaktlærarar slik at dei får oppfylt kontaktlærarfunksjonen. Under votering fekk forslaget berre støtte frå forslagsstillarane og Miljøpartiet Dei Grøne.

Medlemen i komiteen frå Raudt vil også visa til at Raudt i sitt alternative statsbudsjett for 2025 har føreslått 465 mill. kroner for å tilsetta fleire lærarar i skulen med mål om å frigjera meir tid til mellom anna kontaktlærarar.

På denne bakgrunn fremjar denne medlemen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å redusera undervisningstida til kontaktlærarar med 2 klokke-timar per veke.»

Redusert «bundet tid»

Medlemen i komiteen frå Raudt meiner at regulering av bunden tid skal vera opp til partane å avgjera, men støttar likevel Utdanningsforbundet sitt høy-ringsinnspel om at meir fleksibilitet kan gjera læraryr-ke meir attraktivt, og at reduksjon i bunden tid kan vera eit slikt grep.

På denne bakgrunn fremjar denne medlemen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa gå i dialog med partane i arbeidslivet med mål om å redusera bunden tid med inntil 25 pst. og slik skapa meir fleksibilitet for lærarane.»

Førskole for seksåringene

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er svært opptatt av å skape en god start på skoleløpet for alle barn. I trygge og gode rammer skal barn introduseres til skolen gjennom læring og lek. Tid og rom for lek, både organisert og uorganisert, er viktig i første klasse. Det er fremlagt en rapport om første klasse som skal være en del av debatten om hvordan skolen skal utvikle seg, jf. «Klasserommets praksisformer 20 år etter – en evaluering av seksårsreformen», OsloMet 2024. Faktagrunnlaget bidrar til å styrke kunnskapen til skoleeier, rektor og lærere om hvordan dagens skole gjennomføres. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen har også nedsatt et utvalg som skal se stort på skolen og hvordan den må utvikle seg for å svare på morgendagens utfordringer. Grunnlaget for å se videre på hvordan første klasse skal organiseres, er altså godt for dette utvalget.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det vil være uheldig å innføre førskole igjen. Disse medlemmer viser til at da Reform 97 («seksårsreformen») gjorde det obligatorisk for seksåringene å starte på skolen i et førskolelignende program som vektla frilek, fantes det lite informasjon om hva elevene faktisk lærte, og det var uklare faglige mål. Disse medlemmer viser til at man på begynnelsen av 2000-tallet fikk mye dokumentasjon om store forskjeller i læringsutbytte, mye uro og bråk i klasserommet og at for mange barn slet med grunnleggende lesing og regning. Ulikhetene elevene hadde med seg hjemmefra, ble i stor grad reproduisert på skolen.

Disse medlemmer viser videre til Kunnskapsløftet, som kom i 2006, med mer fokus på god lese- og skriveundervisning, og mener det var en riktig snuoperasjon. Mye tyder på at den har vært viktig for å gi flere barn like muligheter. Disse medlemmer viser til professor og senterleder ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning på Universitetet i Stavanger (UiS), Kjersti Lundetræ, som har fremhevet at det er elever som har lave leserelaterte ferdigheter ved skolestart, som vinner mest på at man introduserer bokstaver tidlig, og gutter har større fremgang enn jenter i første klasse. Disse medlemmer mener dermed at de som taper mest på en ustrukturert skolehverdag med mindre fokus på lesing og skriving, er elever med lærevansker og elever fra ressursvake hjem.

Disse medlemmer viser til at barn både lærer og utvikler seg gjennom lek, og at lek og læring ikke står i motsetning til hverandre. Disse medlemmer er opptatt av den pedagogiske praksisen i de første skoleårene og hvordan elevene opplever denne tiden. Disse medlemmer viser videre til at førsteklasinger er ulike, og at mange barn ikke er modne nok til å sitte i ro ved en pult, ta imot beskjeder eller følge tavleundervisning. Læringsformen i skolen må derfor være tilpasset elevenes alder og behov. Skolehverdagen til de minste skal bestå av både frilek og lekbaserte aktiviteter i tillegg til variert og utforskende undervisning, noe det er rom for i dagens læreplaner, og som kommunene allerede viser at de faktisk bruker.

Disse medlemmer viser til at Høyre i regjering gjorde det lettere for foreldre å utsette skolestart om det er riktig for deres barn. Disse medlemmer viser videre til de nye læreplanene (Fagfornyelsen), som gir mer rom for lek, undring og utforskning for de yngste elevene. Det er også bedre sammenheng mellom rammeplanen for barnehagen og læreplanene i skolen.

Disse medlemmer viser videre til den nye femårige lærerutdanningen, hvor temaer som lek, begyneropplæring og kreativ læring er fremhevet, og at lærerstudenter nå skal ha praksis i barnehagen. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Solberg innførte en plikt for skole og barnehage til å samarbeide

om en trygg overgang for alle førsteklasse. Disse medlemmer er tydelige på at dersom alle barn skal få like muligheter, må dyktige lærere også få drive god lese- og skriveundervisning. Disse medlemmer understreker at det ikke er noen motsetning mellom skoleglede, bokstavlæring og lek.

Medlemmen i komiteen frå Raudt viser til at Raudt ønskjer å reversera seksårsreforma. OsloMet har evaluert innføringa av seksårsreforma og peiker på at det i første klasse i dag er meir jobbing med fag og strukturert og meir bokstavlæring, samtidig som det er mindre høgtlesing, mindre frileik og færre leikesoner i klasseromma. Denne medlemmen er overtydd om at denne utviklinga ikkje har vore til det beste for ungane, og meiner at det ikkje er i tråd med ambisjonane då seksårsreforma blei innført.

På denne bakgrunn fremjar denne medlemmen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å innføra førskule for seksåringane med mykje meir frileik og pedagogikk basert på interessene og behova til den einskilde elev, med start i førsteklasse først for sjuåringar.»

Trykte lærebøker

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler forslagsstillernes ambisjon om flere trykte lærebøker i skolen. Derfor er det gledelig at et flertall på Stortinget, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har vedtatt ekstrebevilgninger for innkjøp av bøker. Totalt har det kommet 415 mill. kroner til dette formålet. Disse medlemmer ønsker også å tydeliggjøre forventningene til skoleeier om å også selv prioritere dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti meiner det er viktig å sikre at skolene har reell valgfrihet og kan velge de læremidlene som gir best læringsutbytte for elevene. Det er viktig at det er tilgjengelige læremidler i skolen, både digitale læremidler og bøker. Disse medlemmer viser til tidligere innspill fra partene i utdanningssektoren som peker på at det er store forskjeller i behov for læremidler i skolen, enten det er digitale læremidler eller bøker.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er bra at regjeringen prioriterer mer penger til bøker i skolen, men trekker frem innspill til statsbudsjettet for 2025 fra Den norske Forleggerforening, hvor de skrev at på tross av økte bevilgninger har innkjøpet gått ned. Forleggerforeningen foreslo at ekstrebevilgninger innrettes som en tilskuddsordning med egenandel, og viste

til at dette er en velutprøvd og god modell, som kan rulles ut raskt. «Den teknologiske skolesekken» var en slik tilskuddsordning, hvor skolene fikk refundert en prosentandel av sine kostnader for innkjøp av digitale læremidler, forvaltet av Utdanningsdirektoratet. Disse medlemmer mener at regjeringen bør vurdere denne type innretning på de ekstra midlene som gis til lærebøker, for å sikre at skolene faktisk får flere bøker.

Disse medlemmer støtter ikke forslagene som er fremmet.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt deler forslagsstillarane sitt engasjement for fleire trykte læremiddel i skulen. Utviklinga i leseferdigheiter og eksplosjonen i digitale læremiddel må sjåast i samanheng.

Medlemmen i komiteen frå Raudt meiner det er eit problem når lærarar ikkje har tilgang til fysiske lærebøker, og difor foreslo Raudt i sitt alternative statsbudsjett ein pakke som skulle gi alle elevar i grunnskulen ei ny lærebok. Dette handlar om å sikra lærarar reell medtofridom, sikra at elevane får læremiddel som fremjar konsentrasjon, og sikra at foreldre kan følgja med på barna si undervisning gjennom læreboka som blir med heim. Som forslagsstillarane viser til, har 35 pst. av skulane hovudsakleg digitale læremiddel i dag, sjølv om berre 3 pst. av lærarane ønskjer at det skal vera slik.

Denne medlemmen viser vidare til Raudt sine merknader og forslag ved behandlinga av Representantforslag om et lærebokløft og mindre og bedre regulert skjermbruk i skolen, Dokument 8:92 S (2023–2024), jf. Innst. 263 S (2023–2024).

På denne bakgrunn fremjar denne medlemmen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa fremja forslag om ei betydeleg satsing på trykte lærebøker i skulen og sikra at kommunane faktisk kjøper inn bøkene, for å betra elevane si leseforståing og leseglede og redusera forstyrningar frå digitale læremiddel.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å redusera talet på veketimar i grunnskulen, med mål om å harmonisera det med nivået i Finland.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å redusera undervisningstida til kontaktlærarar med 2 klokkeimar per veke.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa gå i dialog med partane i arbeidslivet med mål om å redusera bunden tid med inntil 25 pst. og slik skapa meir fleksibilitet for lærarane.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringa fremja forslag om å innføra førskule for seksåringane med mykje meir frileik og pedagogikk basert på interessene og behova til den einskilde elev, med start i førsteklasse først for sjuåringar.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringa fremja forslag om ei betydeleg satsing på trykte lærebøker i skulen og sikra at kommunane faktisk kjøper inn bøkene, for å betra elevane si leseforståing og leseglede og redusera forstyrningar frå digitale læremiddel.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:26 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Hadle Rasmus Bjuland om et kvalitetsløft i skolen: kortere skoledager, høyere lærerlønninger, mer tid for lærerne til å se elevene og foreldrene, mer fleksibel arbeidstid for lærerne, førskule for seksåringene og flere trykte lærebøker – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 4. februar 2025

Marit Knutsdatter Strand

fungerende leder

Øystein Mathisen

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/7552-

8. januar 2025

Representantforslag 26 S (2024–2025) om et kvalitetsløft i skolen

Jeg viser til representantforslaget fra Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Hadle Rasmus Bjuland om et kvalitetsløft i skolen: kortere skoledager, høyere lærerlønninger, mer tid for lærerne til å se elevene og foreldrene, mer fleksibel arbeidstid for lærerne, førskole for seksåringene og flere trykte lærebøker. Forslagene er omfattende og berører mange sider ved skolens innhold og praksis. Det har ikke vært mulig for departementet å gi grundig vurdering innenfor tidsrammen som er satt for tilbakemelding.

I *Meld. St. 34 (2024 – 2025) En mer praktisk skole* har regjeringen allerede beskrevet hvordan vi vil møte mange av de utfordringene representantene beskriver. Regjeringens mål er at elever skal lære godt og trives i norsk skole. De negative utviklingstrekkene i elevenes læringsresultater og skolemiljø må derfor snu. Regjeringen mener mer praktisk, aktiv og variert læring i skolen er det viktigste grepet for å snu den negative utviklingen i læringsresultater og trivsel. Det trengs en bred mobilisering rundt læring og konsentrasjon i skolen. Det forutsetter et systematisk arbeid med å utvikle kvaliteten på alle nivåer i skolen. I meldingen gjør regjeringen rede for nødvendige grep for å snu utviklingen på kort sikt. Siste kapittel i meldingen løfter behovet for at det i utviklingen av norsk skole også er behov for en mer langsiktig og bredere debatt.

Regjeringen mener utviklingen av norsk skole er en debatt som angår hele samfunnet, og at en bred samfunnsdebatt om skolens rolle i samfunnet vårt i framtiden er viktig for at norsk skole også i framtiden skal forberede barna våre godt til deltakelse i arbeid, utdanning og livet ellers, for at vi som samfunn skal ha kunnskapen, kompetansen og arbeidskraften vi trenger, og for å ta vare på et av Norges fremste konkurransefortrinn – at vi er et samfunn med høy tillit og små forskjeller. Utvalget skal vurdere flere problemstillinger, blant annet om

omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet hensiktsmessig. Utvalget skal ha et langsiktig perspektiv for vurderingene sine, og bidra til å legge til rette for en offentlig samtale om hva som skal til for at den norske skolen også i framtiden kan bidra til å fremme læring, felleskap, tillit og demokrati.

Som forslagsstillerne viser til i representantforslaget har Finland 23 færre uketimer i grunnskolen enn Norge. Jeg viser ellers til mine tidligere svar på skriftlige spørsmål av 5. juni og 29. august 2024 fra representanten Ropstad, samt til spørsmål til Prop. 1 S (2024-2025) fra KrF 7. oktober 2024. En timetallsendring av det omfang som forslagsstillerne tar til orde for, kan ha betydelige konsekvenser og måtte utredes grundig. Som en del av en slik utredning vil det måtte vurderes hvilke fag og på hvilke trinn en eventuell reduksjon i timetallet skal komme. En reduksjon i timetall som representantene foreslår vil også innebære at man må gjennomgå læreplanene for å vurdere om innholdet skal reduseres.

Fag- og timefordelingen gir oversikt over fordeling av det samlede timetallet elevene har rett til for de ulike fagene i skolen og legger dermed rammene for innholdet i skolen. Fag- og timefordelingen gir stor grad av fleksibilitet til lokale skolemyndigheter, og fleksibiliteten har økt gjennom ny opplæringslov. Som anført i Meld. St. 34 (2023-2024) mener regjeringen det er viktig at kommunene har et bevisst forhold til hvordan de bruker denne fleksibiliteten. Kommunene har ansvar for at den brukes slik at skolene i best mulig grad skal gi en opplæring som fører til at elevene når målene i læreplanverket.

Forslagsstillerne argumenter med å bruke midlene til gratis SFO for foreldre med god råd på å øke kvaliteten i skolen i stedet. Regjeringen har ønsket en universell ordning som treffer alle barn og gir alle familier like muligheter til å delta. Regjeringen vil at alle barn skal kunne delta i leken, læringen og fellesskapet i SFO. Regjeringen mener foreldres betalingsevne ikke skal avgjøre hvem som får være med i leken, læringen og fellesskapet i SFO – og hvem som må gå hjem. Med forslagsstillernes forslag om å erstatte ordningen med 12 timers gratis SFO for alle med en behovsprøvd ordning basert på husholdningsinntekt, vil det igjen bli et skille, og et skille som ikke alltid treffer. Vi vet at pris er den vanligste årsaken foreldre oppgir som årsak til at barn ikke deltar i SFO. Regjeringens innføring av 12 timer gratis SFO har ført til en svært stor økning i deltakelsen på SFO. Med innføringen av 12 timer gratis SFO for 1. trinn høsten 2022, økte deltakelsen fra 83 prosent i 2021 til 92 prosent i 2022. Med 12 timer gratis SFO for 2. trinn høsten 2023 økte deltakelsen fra 79 prosent i 2022 til 92 prosent i 2023, og tilsvarende for 3. trinn høsten 2024 ga en økt deltakelse fra 63 prosent i 2023 til 86 prosent i 2024.

Kunnskapsministeren har tidligere svart på spørsmål om provenyeffekten av å avvikle 12 timers gratis SFO og i stedet innføre en behovsprøvd moderasjonsordning, jf. svar på spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 2854 (2023-2024) fra stortingsrepresentant Kjell Ingolf Ropstad. Beregningene var basert på nasjonale gjennomsnittstall for elever i grunnskolen, SFO- deltakelse og foreldrebetaling i SFO fra Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) for skoleåret 2023/24, inntektsstatistikk fra SSB og KOSTRA-tall. En innføring av en moderasjonsordning for elever i husholdninger med inntektsgrense 2 mill. kroner til

erstatning for gratis SFO for alle ble da beregnet å ha en innsparing for staten med på 1,9 mrd. kroner i helårseffekt. Andelen av elever som ikke inngår i ny moderasjonsordning ble beregnet til 20 prosent. Disse må altså betale full pris for SFO med forslaget.

Avvikling av ordningen med 12 timer gratis SFO innebærer at kommunene ikke lenger vil være finansiert for å tilby SFO til alle elever på 1.-3. trinn, og vil trolig medføre at antall plasser i SFO reduseres og at flere av elevene som går i SFO i dag ikke lenger vil få plass i SFO. Moderasjonsordningene for SFO er i dag forskriftsfestet. Jeg vil understreke at det allerede finnes en ordning med redusert foreldrebetaling for skolefritidsordningen på grunn av lav inntekt, som er basert på at ingen skal betale mer enn maksimalt seks prosent av husholdningsinntektene for SFO per elev.

Det er representanter for partene (arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene) som drøfter og forhandler lønns- og arbeidstidsspørsmål for lærerne. Senest for to år siden forhandlet lærerorganisasjonene og KS seg fram til en ny arbeidstidsavtale der ressursene til kontaktlærer ble styrket. Dette er et eksempel på at partene viser de er opptatt av lærernes arbeidsforhold, og sammen kommer fram til løsninger. Partene har et ansvar for at dette fortsatt vil være tema i deres forhandlinger om arbeidstid for lærere, uten at nasjonale myndigheter skal styre dette. Vi har tillit til at partene ivaretar dette gjennom sine forhandlinger.

Vi har nylig også sett eksempler på at kommuner etablerer lokale rammer, utover minstesatsene som gjelder i arbeidstidsavtalen. Skolene er ulike når det gjelder størrelse, elevgrunnlag og ressursituasjon. Lokale skolemyndigheter må derfor ta et selvstendig ansvar for å legge til rette for gode arbeidsvilkår for sine lærere, tilpasset rammene i egen kommune. Regjeringen mener det ikke vil være formålstjenlig å innføre nasjonale krav til lærerens undervisningstid eller planfestet arbeidstid. Jeg vil ikke ta initiativer på områder der partene har ansvaret. Dersom partene ønsker dialog med meg om områder de har ansvar for, legger jeg til grunn at de tar kontakt.

Det er lærerne som har det grunnleggende ansvaret for det pedagogiske og faglige arbeidet i skolen. Samtidig er det flere oppgaver i skolen som krever en annen kompetanse. Lærerne og andre ansatte må jobbe sammen i profesjonelle læringsfelleskap på skolen og i kommunen. Det forutsetter at de bruker tid sammen både for å bli kjent med hverandres kompetanse og utvikle gode læringsfelleskap. Lærerne må få støtte i sitt daglige arbeid fra andre profesjoner og tjenester som kan bidra med sin spisskompetanse. Vi trenger derfor et sterkt lag rundt eleven og læreren. Fagfolk med ulik kompetanse kan være en støtte i skolehverdagen slik at lærerne kan bruke mer tid på elevene. Skal vi nå målet om at alle elever trives og lærer, og opplever mestring, trygghet og tilhørighet, er vi avhengige av at alle aktørene på ulike nivåer i skolesektoren trekker i samme retning.

Regjeringen mener en viktig målsetting vil være å gi tilbake et profesjonelt handlingsrom for lærerne slik at de kan konsentrere seg om den aller viktigste jobben, nemlig undervisning i klasserommet. Ved å gi lærere større tillit og flere muligheter til å gi barn og unge et godt

grunnlag for å klare seg i livet, tror jeg læreryrket blir mer givende og meningsfylt. Denne målsettingen er derfor viktig også i den pågående tillitsreformen. 40 kommuner fikk i 2023 midler til å prøve ut mer tillitsbaserte måter å jobbe på. Målet med ordningen var å styrke partssamarbeidene ute i kommunene, og sørge for at man jobber enda mer sammen lokalt for å styrke kvaliteten i skolen.

Et viktig mål for denne regjeringen er at lærere skal ha gode rammer for sitt arbeid, gjennom tillit, tilstrekkelig tid og gode muligheter for å fordype seg og utvikle seg gjennom hele yrkeslivet. Vi vil innføre et nytt helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling for alle ansatte i barnehage og grunnskole. Systemet skal bidra til å heve kvaliteten på tilbudet til barn og elever, og sørge for at både lærerne og de andre yrkesgruppene i barnehage og skole får bedre forutsetninger til å møte de utfordringene vi står overfor i sektorene i dag. Det betyr at også andre yrkesgrupper enn lærere som er ansatt i barnehage og skole kan få videreutdanning. Det vil bidra til å styrke laget rundt barn og elever og vil være viktig både for å gi gode vilkår for barn og unges trivsel, utvikling og læring, men også for å bedre arbeidshverdagen til lærere.

Skolen har et bredt samfunnsmandat, den skal både danne og utdanne elevene. Læreplanverket setter rammene for innholdet i skolen og legger til rette for at lek, undring og utforskning skal ha en tydelig plass i de første skoleårene. I overordnet del av læreplanverket står det at blant annet at for de yngste barna i skolen er lek nødvendig for trivsel og utvikling. I tillegg står det at et bredt spekter av aktiviteter, fra strukturert og målrettet arbeid til spontan lek, gir elevene en erfaringsrikdom. Lek gir mulighet til kreativ og meningsfylt læring. Lek er presisert i flere kompetansemål for de yngste elevene i flere fag. Jeg vil legge til at tilpasset opplæring er viktig prinsipp i norsk skole. Tilpasset opplæring skal sikre at alle elever både har det trygt og godt på skolen, og at de får best mulig utbytte av opplæringa. Skolen skal gi elevene støtte som er tilpasset deres alder, modenhets- og funksjonsnivå, og det skal være forskjell på skolehverdagen til en seksåring og en eldre elev.

Evalueringsrapporten viser at de fleste førsteklasse elevene trives på skolen, og de snakker positivt om å begynne på skolen. De aller fleste gleder seg til å begynne og synes også det er gøy å lære. Forskerne beskriver lærere som er opptatt av at elevene skal trives og ha trygt og godt, av lek og at elevene får venner og utvikler gode relasjoner. Men det er mindre frilek – særlig inne – på skolen, enn forskere så i 2001. Både lærere, skoleledere og skoleeiere er opptatt av lek i skolen. Mange vil ha mer lek for de yngste elevene, og de mener at de nye læreplanene er et skritt i riktig retning for å få dette til.

Som omtalt tidligere, mener regjeringen at det er nødvendig med en bred samfunnsdebatt om skolens rolle i framtiden og har satt ned et utvalg som skal se på hvordan skolen bør utvikles, slik at den også i framtiden på best mulig måte kan forberede barn i Norge til å kunne delta i utdanning, arbeid og i samfunnsnivå. Utvalget skal vurdere flere problemstillinger, blant annet om omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet hensiktsmessig. En endring slik representantene foreslår vil potensielt ha store økonomiske, administrative og organisatoriske konsekvenser. Dette må i så fall utredes nærmere, og det

vil avhenge av hvordan et slikt førskoletilbud til 6-åringene skal innrettes og hvordan det påvirker det videre utdanningsløpet.

Norske barn og unge har lavere leselyst og dårligere leseferdigheter enn før. Dette er bekymringsfullt, og det er en utvikling vi skal snu. Vi skal øke leseferdighetene til barn og unge, skape leselyst og leseglede. Vi vet at jo mer vi leser, desto bedre lesere blir vi. Lesing er en grunnleggende ferdighet og er svært viktig for å kunne lære i alle de ulike fagene i skolen. Lesing er også avgjørende for å kunne delta i samfunnet og arbeidslivet. Det trengs derfor en kraftfull satsing på lesing for å snu utviklingen. Den er vi i gang med.

Å holde elevene med nødvendige læremidler er kommunenes ansvar. Mange kommuner har nedprioritert fysiske bøker i sine innkjøp av læremidler. Det er en utvikling regjeringen vil snu. Det vet vi er viktig for å kunne lese lengre og mer komplekse tekster. Etter mange år med digitalisering, trenger vi bedre balanse mellom skjerm og bok, trykte og digitale læremidler i skolen. Da må det satses mer på trykte lærebøker. Selv om læremidler er kommunenes ansvar, mente regjeringen at det var nødvendig med ekstraordinær nasjonal støtte til kommunenes innkjøp av trykte læremidler i 2023 og 2024. Regjeringen satt derfor av totalt 415 millioner kroner i 2023 og 2024 i ekstraordinær nasjonal støtte til kommunenes innkjøp av trykte læremidler.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur